

ČESKÁ REPUBLIKA
ROZSUDEK
JMÉNEM REPUBLIKY

Krajský soud v Brně rozhodl samosoudcem JUDr. Lukášem Hlouchem, Ph.D., ve věci

žalobce: K. H.
nar. X
bytem X

zastoupen: JUDr. Janem Juračkou, advokátem
Advokátní kancelář Juračka a spol. s.r.o., IČ: 07949626,
se sídlem kanceláře Tovární 881/7, 669 02 Znojmo
proti

žalované: Česká správa sociálního zabezpečení
sídlím Křížová 25, Praha 5

o žalobě proti rozhodnutí žalované ze dne 19. 9. 2023, č.j. X

takto:

- I. Rozhodnutí žalované ze dne 19. 9. 2023, č.j. X **se ruší** a věc se vrací žalované k dalšímu řízení.
- II. Žalovaná je povinna uhradit žalobci na náhradě nákladů řízení částku **4719 Kč**, a to do 30 dnů ode dne nabytí právní moci tohoto rozsudku k rukám zástupce žalobce JUDr. Jana Juračky, advokáta se sídlem kanceláře Tovární 881/7, 669 02 Znojmo.

O d ů v o d n ě n í :

I. Vymezení věci

1. Žalobou ze dne 16. 11. 2023 žalobce brojil proti rozhodnutí žalované ze dne 19. 9. 2023, č.j. X (dále jen „napadené rozhodnutí“) byly námitky žalobce proti prvostupňovému rozhodnutí ze dne 18. 8. 2023, č.j. X (dále jen „prvostupňové rozhodnutí“) zamítnuty a toto rozhodnutí bylo potvrzeno.
2. Prvostupňovým rozhodnutím žalovaná rozhodla o tom, že částka zvýšení za vychované dítě nenáleží za výchovu H. H., nar. X, neboť o dítě v období od jeho narození do zletilosti osobně pečovala v největším rozsahu jiná osoba, a to paní L. S., nar. X (dále také „matka“). Podmínka výchovy tohoto dítěte pro nárok na zvýšení za vychované dítě tak není splněna. Částka zvýšení za vychované dítě nenáleží ani za výchovu dítěte B. H., nar. X, neboť o dítě v období od jeho narození do zletilosti pečovala v největším rozsahu její matka. Podmínka výchovy dítěte pro nárok na výchovné tak nebyla ani u jednoho z obou dětí splněna.

II. Napadené rozhodnutí

3. V odůvodnění napadeného rozhodnutí žalovaná stručně shrnula, že žalobce uplatnil dne 12. 10. 2022 u Okresní správy sociálního zabezpečení Znojmo (dále jen „OSSZ Znojmo“) žádost o zvýšení starobního důchodu za vychované děti, ve které uvedl, že osobně pečoval o dcery H. a B. od narození do zletilosti v největším rozsahu. Dále shrnula právní úpravu obsaženou v čl. II bodu 1 a 3 zákona č. 323/2021 Sb. a dále v ustanovení § 32 odst. 4 zákona č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, ve znění pozdějších předpisů (dále také „ZDP“). Z této právní úpravy vyplývá, že v případě, že výchovu dítěte zajišťovalo více osob, lze zvýšení procentní výměry starobního důchodu z důvodu výchovy dítěte (dále jen „výchovné“) přiznat pouze té osobě, která výchovu zajišťovala v největším rozsahu, přičemž výchova se pro tento účel posuzuje od narození dítěte až do nabytí jeho zletilosti jako jeden celek.
4. Žalovaná uvedla, že smyslem výchovného je přitom především zmírnění statistického rozdílu mezi průměrným starobním důchodem osob pečujících o děti oproti obecnému průměrnému starobnímu důchodu. Nejvýznamnější dopad na pracovní kariéru, a tedy i na výši důchodu, má přitom výchova dítěte zejména v jeho předškolním věku a v prvních letech povinné školní docházky. Ta z pečujících osob, jejíž pracovní kariéra byla výchovou dítěte ovlivněna méně nebo vůbec, má svůj starobní důchod vyšší díky vyšším výdělkům a delší době pojištění. Nedochází u ní ke snížení důchodu a není tedy dán důvod pro kompenzaci prostřednictvím výchovného. Takové osobě proto nárok na výchovné nepřísluší.
5. Žalovaná dovodila, že šetřením se nepodařilo prokázat, že žalobce o děti pečoval v největším rozsahu. Z nárokových podkladů, které má žalovaná k dispozici, je zřejmé, že matka dětí osobně celodenně pečovala o děti od jejich narození po dobu mateřské a rodičovské dovolené, tj. v období, kdy jeden z rodičů musí o tyto děti celodenně pečovat, což má negativní dopady na jeho kariérní růst, potažmo výdělečné možnosti. Z nárokových podkladů žalobce navíc nevyplývá, že by v období od narození dětí do nabytí jejich zletilosti došlo k poklesu vyměřovacích základů žalobce z důvodů péče o děti.

6. Rovněž tak bylo naplněno ustanovení § 32 odst. 4 zákona o důchodovém pojištění, že podmínka výchovy dítěte pro nárok ženy na starobní důchod je splněna, jestliže žena osobně pečuje nebo pečovala o dítě ve věku do dosažení zletilosti alespoň po dobu deseti roků. K rozvodu manželství a svěření dětí do péče účastníku řízení došlo v roce 1994, kdy bylo dceři H. 15 roků a dceři B. 11 roků. Z podkladů je nepochybné, že se účastník řízení podílel na výchově dětí (a po svěření do péče zcela), ale podmínka péče v největším rozsahu splněna nebyla, protože ustanovení § 32 odst. 4 ZDP svědčí matce obou dětí. Námitkám žalobce proto nebylo možno vyhovět.

III. Žaloba

7. Žalobce proti napadenému rozhodnutí vznesl následující námitky. Žalobce považuje předmětné rozhodnutí a řízení jemu předcházející ve svém důsledku za nezákonné. Podle názoru žalobce došlo vydáním nezákonného napadeného rozhodnutí k porušení jeho práv.
8. Žalobce podal u žalované dne 12. 10. 2022 žádost o zvýšení procentní výměry starobního důchodu, který mu byl přiznán od 1. 10. 2019, z důvodu výchovy dvou dětí H. a B. H. Na základě předběžného opatření byly obě dcery svěřeny do výchovy žalobce. Rozsudkem Okresního soudu v Blansku ze dne 29. 5. 1994, č.j. 4 C 656/92-58, který v rozsahu svěření obou dcer do péče otce nenabyl právní moci, bylo manželství žalobce rozvedeno. Rozsudkem téhož soudu ze dne 8. 3. 1996 byly nezletilé H. a B. svěřeny po dobu rozvodu finálně do výchovy žalobce.
9. Z uvedených rozhodnutí plyne, že od 8. 3. 1994 osobně o děti pečoval pouze žalobce – otec. Matka dětí se žalobcem a nezletilými dětmi nebydlela. V době usnesení byla dcera H. ve věku 14 let a 10 měsíců, zatímco dcera B. ve věku 10 let a 10 měsíců. Po nastoupení matky do zaměstnání po mateřské dovolené se rodiče o děti starali střídavě po týdnů, neboť oba rodiče pracovali v režimu ranní – odpolední směna, přičemž se o děti staral ten z rodičů, kdo měl ranní směnu. Ranní směna trvala od 6 hodin do 14 hodin, odpolední směna od 14 hodin do 22 hodin. Jak vyplývá z následujícího výpočtu, o děti H. a B. od jejich narození do zletilosti osobně pečoval v největším rozsahu žalobce jako jejich otec.
10. Žalobce dovozuje, že společná péče o H. trvala 14 let a 10 měsíců, tj. 178 měsíců. Mateřská dovolená matky trvala třikrát 6 měsíců, tj. 18 měsíců. Po odečtu mateřské dovolené trvala společná péče 160 měsíců. Každý z rodičů tedy o H. osobně pečovali 80 měsíců. Péče matky trvala tedy 80 + 18 měsíců, tj. 98 měsíců. Naproti tomu, péče otce o dceru H. trvala od vydání předběžného opatření 3 roky a 2 měsíce, tj. 38 měsíců. Celkem tedy žalobce jako otec pečoval o dceru H. 118 měsíců, a tedy celkově o dvacet měsíců déle než matka.
11. Co se týká dcery B., společná péče rodičů o ni trvala 10 let a 10 měsíců, tj. 130 měsíců. Mateřská dovolená matky trvala 6 měsíců. Po odečtu mateřské dovolené matky trvala společná péče 124 měsíců. Každý z rodičů tedy o B. osobně pečovali 62 měsíců. Péče matky trvala tedy 62 + 6 měsíců mateřské dovolené, tj. 68 měsíců. Žalobce jako otec osobně pečoval po vydání předběžného opatření o dceru B. celkově 7 let a 2 měsíce, tj.

86 měsíců. Celkem tedy otec o dceru B. osobně pečoval 148 měsíců. Z výpočtu vyplývá, že žalobce o dceru B. osobně pečoval o 80 měsíců déle než matka.

12. Žalobce připomněl, že i on se v době mateřské dovolené matky částečně o dcery staral. Matce nezletilých dětí nemůže výchovné náležet, protože podle § 32 odst. 4 zákona č. 155/1995 Sb. ve znění účinném do 31. 12. 2022 není podmínka výchovy dítěte pro nárok na starobní důchod splněna, pokud žena před dosažením zletilosti dítěte přestala o dítě pečovat. Matka přestala osobně pečovat o H. ve věku necelých 15 let a o B. dokonce ve věku necelých 11 let. Nelze tudíž říci, že matka o děti osobně pečovala do dosažení jejich zletilosti. L. S. byla navíc odsouzena pro spáchání trestných činů, a to neplacení výživného na děti a ohrožování mravní výchovy mládeže podle § 217 písm. a) trestního zákona (zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění účinném do 31. 12. 2009).
13. Žalobce konečně shrnul právní úpravu obsaženou v přechodných ustanoveních čl. II zákona č. 323/2021 Sb. Žalovaná nesprávně dovodila, že o nezletilé děti se v největším rozsahu starala jejich matka L. S. Dále se žalovaná dopustila pochybení, neboť nepřihlédla ke skutečnosti, že L. S. byla odsouzena pro spáchání trestných činů neplacení výživného na děti a ohrožování mravní výchovy mládeže podle § 217 písm. a) trestního zákona. Žalovaná tedy nesprávně v tomto případě aplikovala ustanovení článku II zákona č. 323/2021 Sb. Z uvedených důvodů žalobce navrhl zrušení napadeného rozhodnutí pro nedostatečnost zjištění skutkového stavu a nezákonnost kvalifikace provedené žalovanou.

IV. Vyjádření žalované a replika žalobce

14. Ve svém vyjádření ze dne 12. 12. 2023 žalovaná odkázala na nosné důvody napadeného rozhodnutí. K žalobní argumentaci uvedla, že z podkladů založených ve správním spisu je zřejmé, že matka osobně celodenně pečovala o děti od narození po dobu mateřské dovolené, resp. rodičovské dovolené, tj. v období, kdy jeden z rodičů musí o tyto děti celodenně pečovat což má negativní dopady na jeho kariérní růst, potažmo výdělečné možnosti. Z podkladů dále nevyplývá, že by v období od narození dětí do nabytí jejich zletilosti došlo k poklesu vyměřovacích základů žalobce. K rozvodu manželství a svěření dětí do péče žalobci došlo v roce 1994, kdy bylo dceři H. 15 roků a dceři B. 11 roků. Z podkladů je nepochybné, že se žalobce podílel na výchově dětí a po svěření do péče zcela, ale podmínka péče v největším rozsahu splněna nebyla, neboť ustanovení § 32 odst. 4 ZDP svědčí matce obou dětí.
15. Proto žalovaná navrhla, aby byla žaloba zamítnuta jako nedůvodná.
16. Ve stručné replice ze dne 27. 2. 2024 žalobce uvedl, že doložil výpočet, kdo z rodičů a v jakém rozsahu o nezletilé děti pečoval. Z výpočtu žalobce vyplývá, že o nezletilou H. pečoval žalobce o 20 měsíců déle než matka, a o nezletilou B. žalobce pečoval o 80 měsíců déle než matka. Žalovaná nevzala také v úvahu skutečnost, že matka o nezletilé děti řádně nepečovala a nestarala se o ně, o čemž svědčí skutečnost, že matka byla odsouzena soudem pro spáchání trestných činů neplacení výživného na děti a ohrožování mravní výchovy mládeže podle § 217 písm. a) trestního zákona. Žalobce setrvává na podané žalobě s tím, že podaná žaloba je důvodná, a znovu navrhuje, aby soud rozhodl v intencích písemné žaloby žalobce.

V. Posouzení věci krajským soudem

17. Krajský soud zjistil, že žaloba byla podána včas, osobou oprávněnou a je přípustná za podmínek ustanovení § 65 a násl. zákona č. 150/2002 Sb., soudního řádu správního, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „s.ř.s.“)
18. Ze **správního spisu** žalované krajský soud zjistil následující. Žalobce si podal žádost o starobní důchod dne 29. 7. 2019 (ke stejnému datu uplatnil nárok) s datem přiznání ode dne 1. 10. 2019. Dne 12. 10. 2022 si podal žalobce žádost o navýšení procentní výměry starobního důchodu za dvě vychované děti. Dále ze spisu vyplývá, že OSSZ ve Znojmě sdělila žalované, že starobní důchod byl za dvě vychované děti automaticky navýšen bývalé manželce žalobce paní L. S. (matce obou dcer). Z urgency OSSZ ve Znojmě ze dne 7. 6. 2023 je patrné, že ani k tomuto datu nebylo výchovné manželce žalobce zastaveno. Žalovaná uvědomila žalobce dopisem ze dne 15. 6. 2023 o stavu řízení s tím, že se mu omluvila za případné nedodržení zákonné lhůty pro vyřízení žádosti. Ve sdělení žalobce doručeném žalované dne 3. 8. 2023 je uvedeno, že oba manželé po dobu společné péče po mateřské dovolené pracovali ve dvousměnném provozu tak, že se v péči o děti pravidelně střídali. Podle názoru žalobce se oba rodiče starali o děti do roku 1994 stejnou dobu, pročež se celkově žalobce v důsledku pozdějšího svěření dětí do své péče staral o děti více.
19. Z dokumentů vztahujících se k manželství žalobce a paní L. S. (dříve H.) plyne, že rozvodové řízení probíhalo ode dne 4. 9. 1992, přičemž nezletilí H. (nar. X), Karel a B. (nar. X) H. byli svěřeni otci do výchovy pro tuto dobu usnesením Okresního soudu v Blansku ze dne 8. 3. 1994, č. j. Nc 13/94. Podle výpisu ze základních registrů byl žalobce ode dne 4. 8. 1994 rozveden, čemuž odpovídá datum právní moci rozsudku Okresního soudu v Blansku ze dne 23. 5. 1994, č.j. 4 C 656/92-58. Tímto rozsudkem byli nezletilí H., K. a B. H. svěřeni do výchovy žalobci pro dobu po rozvodu, přičemž zároveň byla stanovena vyživovací povinnost matce dětí. Tento rozsudek byl ovšem zrušen usnesením Krajského soudu v Brně ze dne 12. 10. 1994, č. j. 15 Co 479/94-70. V následném doplněném řízení Okresní soud v Blansku rozhodl znovu rozsudkem ze dne 8. 3. 1995, č.j. 4 C 656/92-127 (pravomocný ode dne 15. 6. 1995) opětovně o svěření jmenovaných nezletilých dětí do výchovy otce (žalobce), přičemž nad výchovou nezl. H. a nezl. K. byl stanoven dohled. Odkazované trestní rozsudky, na něž se žalobce odvolává, nejsou ve správním spisu obsaženy.
20. Krajský soud na úvod svého přezkumu nejprve považuje za nutné představit rozhodnou právní úpravu tzv. výchovného, o němž se v předmětné věci jedná. Přitom krajský soud v podstatné míře vycházel z předcházejících rozsudků zdejšího soudu ve věcech sp. zn. 34 Ad 23/2023 a sp. zn. 41 Ad 4/2024 v tom rozsahu, v jakém je tato prejudikatura souladná.
21. Výchovné je institutem zavedeným změnou zákona o důchodovém pojištění č. 323/2021 Sb., která byla s účinností od 1. 1. 2023 přijata na podkladě poslaneckého pozměňovacího návrhu (č. 8828, J. Hamáček, sněmovní tisk č. 1230/1, PSP, 8. volební období, 2017-2021, dostupné na www.psp.cz), a vtělena do § 34a zákona o důchodovém pojištění. V případě důchodů přiznaných před 1. 1. 2023 (jako tomu bylo v případě žalobce) se ve vztahu k výchovnému použijí pravidla čl. II (Přechodná ustanovení) zákona č. 323/2021 Sb.

22. Podle čl. II bod 1 zákona č. 323/2021 Sb. se starobní důchody přiznané ode dne, který spadá do období před 1. lednem 2023, zvýší o 500 Kč měsíčně za každé dítě, které pojištěnec vychoval, od splátky důchodu splatné v lednu 2023, a to při splnění dále uvedených podmínek. Toto zvýšení (přiznání výchovného) náleží k procentní výměře starobního důchodu.
23. Podle čl. II bod 3 zákona č. 323/2021 Sb. se „*podmínky výchovy dítěte pro účely přiznání výchovného posuzují u všech pojištěnců podle právních předpisů účinných ke dni, od něhož byl starobní důchod přiznán, a to i v případě, že o dítě osobně pečoval muž. Výchovu téhož dítěte nelze pro účely přiznání výchovného současně započítat více osobám. Vychovávalo-li totéž dítě více osob, přihlíží se k výchově dítěte jen u té osoby, která o dítě osobně pečovala v největším rozsahu; to platí i v případě, že u téhož dítěte byla jeho výchova zohledněna při stanovení důchodového věku ženy. Přiznání výchovného nenáleží, pokud se pojištěnec vůči dítěti dopustil jako pachatel, spolupachatel nebo účastník úmyslného trestného činu proti životu a zdraví, proti svobodě a právům na ochranu osobnosti, proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti nebo proti rodině a dětem.*“
24. Podle čl. II bod 4 zákona č. 323/2021 Sb. dle věty první platí, že *pokud byl důchodový věk stanoven se zohledněním vychovaných dětí, zvýší se starobní důchod o tzv. výchovné bez žádosti; za vychované dítě se pro účely přiznání výchovného považuje dítě, k jehož výchově bylo přihlédnuto při stanovení důchodového věku.*
25. Podle čl. II bod 5 zákona č. 323/2021 Sb. pak platí, že pokud se nepostupuje dle bodu 4. (přiznání výchovného bez žádosti – tzn. automaticky), zvýší se starobní důchod o výchovné na základě písemné žádosti podané na předepsaném tiskopisu. V případě starobních důchodů přiznaných před 1. 1. 2023 lze žádost podat nejpozději do 31. 12. 2024.
26. Žalobci byl starobní důchod přiznán k datu 1. 10. 2019, tedy v období do 31. 12. 2022. Naplnění podmínky výchovy dítěte se proto posuzovalo ve smyslu čl. II bodu 1 citovaných přechodných ustanovení podle podmínek v § 32 odst. 4 zákona o důchodovém pojištění ve spojení s § 4 odst. 2 vyhlášky č. 284/1995 Sb., kterou se provádí zákon o důchodovém pojištění („vyhláška č. 284/1995 Sb.“).
27. V tomto období ženy splnily podmínku výchovy dítěte pro nárok na starobní důchod, jestliže osobně pečovaly nebo pečovaly o dítě ve věku do dosažení zletilosti alespoň po dobu deseti roků. Pokud se však žena ujala výchovy dítěte po dosažení osmého roku jeho věku, pak splnila podmínku výchovy dítěte, jestliže osobně pečovala nebo pečovala o dítě ve věku do dosažení zletilosti alespoň po dobu pěti roků; to však neplatí, pokud žena před dosažením zletilosti dítěte přestala o dítě pečovat (§ 32 odst. 4 zákona o důchodovém pojištění). Podle § 4 odst. 2 prováděcí vyhlášky č. 284/1995 Sb. („vyhláška č. 284/1995 Sb.“) se pak podmínka výchovy dítěte pro nárok ženy na starobní důchod považovala za splněnou, pečovala-li žena o nezletilé dítě (a) od jeho narození do jeho úmrtí, pokud dítě zemřelo po dosažení šesti měsíců věku, nebo (b) alespoň poslední tři roky před dosažením věku potřebného podle zákona pro vznik nároku na starobní důchod.

28. Jak dovodil krajský soud již ve svých předchozích rozsudcích ve věcech výchovného, právní úprava vyžaduje pro přiznání nároku na výchovné splnění následujících podmínek:
- A1) osobní péče o dítě ve věku do dosažení jeho zletilosti alespoň po dobu deseti roků, nebo
 - A2) v případě ujmoutí se výchovy dítěte až po dosažení osmého roku jeho věku osobní péče o dítě alespoň po dobu pěti roků při kontinuální péči až do dosažení jeho zletilosti, nebo
 - A3) v případě úmrtí dítěte staršího šesti měsíců osobní péče od jeho narození do jeho úmrtí; nebo
 - A4) osobní péče o nezletilé dítě alespoň poslední tři roky před dosažením věku potřebného pro vznik nároku na starobní důchod, a
 - B) osobní péče v největším rozsahu, pokud dítě (od narození po dosažení zletilosti) vychovávalo více osob a
 - C) skutečnost, že se žadatel vůči dítěti nedopustil úmyslného trestného činu proti životu a zdraví, proti svobodě a právům na ochranu osobnosti, proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti nebo proti rodině a dětem.
29. Žalobci by tedy vznikl nárok na výchovné při současném naplnění podmínek A (ve variantě 1 až 4), B) a C). Ve vztahu ke každému vychovanému dítěti je přitom nutné posoudit splnění podmínek zvlášť.
30. Krajský soud se optikou tohoto výkladu rozhodné právní úpravy zabýval přezkumem napadeného rozhodnutí ve světle žalobních námitek. Předně krajský soud považuje za nutné zdůraznit, že dosavadní judikатурní výklad právní úpravy bazíruje na tom, že pro posouzení nároku na výchovné není podstatné, zda podmínky splňuje druhý z rodičů dítěte, na nějž rodič o výchovné žádá. V podmínkách předmětné věci to znamená, že pro posouzení nároku žalobce na výchovné není relevantní, zda matka dětí L. S. splnila podmínky nároku či nikoliv. Zároveň ale není možné přiznat výchovné na totéž dítě oběma rodičům zároveň. V dané věci ze správního spisu plyne, že výchovné bylo matce přiznáno „automaticky“ přesto, že dle tvrzení žalobce se měla dopustit spáchání dvou trestných činů na svých dětech, a to zanedbání povinné výživy a ohrožování mravní výchovy mládeže. Krajský soud podotýká, že tato trestní rozhodnutí nejsou ve správním spisu založena a žalovaná se v napadeném rozhodnutí o nich nezmiňuje, nicméně žalovaná tuto argumentaci žalobce nijak nezpochybnila a z doložených civilních rozhodnutí ve věci péče o nezletilé děti je patrný popis jednání matky dětí, které také vedlo ke svěření dětí do péče otce. Na tuto okolnost také upozorňovala i OSSZ ve Znojmě. Ze správního spisu nevyplývá žádný další postup žalované v této věci (případné snížení důchodu matce dětí ve smyslu § 57 ZDP ve znění účinném po novele zákonem č. 323/2021 Sb.).
31. Je tedy sice otázkou, zda výchovné matce dětí bylo přiznáno po právu ve světle čl. II odst. 4 *in fine* zákona č. 323/2021 Sb., dle něhož „*zvýšení starobního důchodu nenáleží v případě spáchání (srov. dikci „dopustil“) úmyslného trestného činu vůči dítěti.*“ To ovšem není oprávněn krajský soud v předmětném řízení posuzovat. Jde tedy pouze o to, zda žalovaná přezkoumatelně a zákonně rozhodla ve věci žalobcova nároku na výchovné.

Ani v případě, pokud by matce dětí byl nárok odňat a starobní důchod snížen, nebylo by bez dalšího dáno splnění nároku žalobce jako otce dětí na výchovné. Zároveň žalovaná nepovažovala skutečnost, že matka dětí výchovné pobírá, za nosný důvod svého zamítavého rozhodnutí, přičemž ze správního spisu pouze vyplývá, že vyzvala matku dětí k poskytnutí součinnosti a podání prohlášení o výchově dětí. Na druhé straně neexistence nároku matky dětí na výchovné je podmínkou toho, aby mohlo být výchovné žalobci přiznáno a vypláceno.

32. Ostatní námitky žalobce se vztahují k posouzení otázky aplikace čl. II odst. 3 citovaného zákona, tedy otázky prokázání péče o dítě „v největším rozsahu“. Krajský soud při výkladu tohoto neurčitého pojmu vychází z toho, že v případě péče více osob o totéž dítě platí, že jde o jakoukoliv péči – která je soustavnou a aktivní, tj. v nezanedbatelném časovém rozsahu (srov. např. rozsudky Nejvyššího správního soudu ze dne 4. 12. 2003, č. j. 3 Ads 37/2003-49, a ze dne 9. 1. 2024, č. j. 8 Ads 390/2021-52) – trvá alespoň oněch 10 let, přičemž může probíhat paralelně s osobní péčí druhého z rodičů. Onoho „největšího rozsahu“ pak může dosahovat pouze v části těchto 10 let (srov. rozsudek zdejšího soudu ze dne 24. 7. 2024, č. j. 41 Ad 4/2024-34). Krajský soud se rovněž ztotožňuje s tím, že zkoumání péče v posuzovaném „testovaném“ období se má nahlížet jako jeden celek. Ovšem aby si žalovaná mohla učinit tento úsudek o celkovém charakteru péče (syntézu), musí si nejprve vyhodnotit jednotlivá dílčí období rámovaná rozhodnými okamžiky (narození, skončení mateřské, resp. rodičovské dovolené, nástup do zaměstnání, studium, rozvod manželství, svěření dítěte do péče jednoho z rodičů atd.), tedy provést nezbytnou analýzu zjištěných rozhodných okolností.
33. Je třeba říci, že žalobce ve svém sdělení ze dne 3. 8. 2023 blíže objasnil, jakým způsobem probíhala v jednotlivých obdobích péče o nezletilé děti. Konkrétně tvrdil, že oba manželé po dobu společné péče po mateřské dovolené pracovali ve dvousměnném provozu tak, že se v péči o děti pravidelně střídali. Podle názoru žalobce se oba rodiče starali o děti do roku 1994 stejnou dobu, protože se celkově žalobce v důsledku pozdějšího svěření dětí do své péče staral o děti více. K tomu žalovaná v napadeném rozhodnutí dovodila, že *„[z] nárokových podkladů je zřejmé, že matka dětí osobně celodenně pečovala o děti od jejich narození po dobu mateřské a rodičovské dovolené, tj. v období, kdy jeden z rodičů musí o tyto děti celodenně pečovat, což má negativní dopady na jeho kariérní růst, potažmo výdělečné možnosti. Z nárokových podkladů žalobce navíc nevyplyvá, že by v období od narození dětí do nabytí jejich zletilosti došlo k poklesu vyměřovacích základů účastníka řízení z důvodů péče o děti.“*
34. Krajský soud k tomu uvádí, že péče matky o jmenované děti (nezl. H. a B.) v době mateřské a rodičovské dovolené není ani ze strany žalobce rozporována. Žalovaná se však vůbec nevyjadřuje k době péče, kterou lze označit za souběžnou, či slovy žalobce za „společnou“ a která představuje období po skončení rodičovské dovolené matky dětí až do rozvodu manželství rodičů ke dni 4. 8. 1994. Tato doba společné péče by se podle žalobce měla takříkajíc „podělit dvěma“, neboť je přesvědčen, že v této době pečovali oba rodiče o jmenované děti stejně. Krajský soud sice tento názor ohledně nakládání s dobami společné péče nesdílí, ovšem z napadeného rozhodnutí nelze k této době nic vyčíst a krajský soud není oprávněn úvahy žalované jakkoliv doplňovat či nahrazovat. Tento nedostatek odůvodnění představuje nepřezkoumatelnost nosných důvodů napadeného rozhodnutí ve smyslu § 76 odst. 1 písm. a) s.ř.s.

35. Co se týká navazujícího období od nabytí právní moci rozsudku o rozvodu manželství do dosažení zletilosti H. a Blanky, opět žalovaná nijak konkrétně nehodnotí, jak s touto dobou naložila, ačkoliv přesně do tohoto období míří argumentace žalobce. Ten tvrdí, že jelikož byly obě jmenované děti svěřeny do jeho péče (pravomocně a finálně ode dne 15. 6. 1995), převážila celková doba péče dobu, po kterou o obě děti pečovala matka. K tomu žalovaná v napadeném rozhodnutí neuvádí nic kromě argumentu, že žalobci v celém sledovaném období péče o děti (bez konkrétní specifikace) nepoklesly vyměřovací základy. Žalovaná tedy nepopírá, že po tuto dobu pečoval o obě děti jednoznačně žalobce, ale nijak konkrétně nezduvodňuje, proč měla přesto péče matky dětí v celkovém součtu „větší rozsah“. Není opět úkolem soudu tyto úvahy žalované nahrazovat. Pokud žalovaná dospěla k závěru, že péče matky v celkovém úhrnu převážila péči otce, měla svůj závěr doložit zcela konkrétní úvahou k období, v němž žalobce pečoval prokazatelně o děti převážně sám. Tato doba je vymezena právní mocí rozsudku o rozvodu manželství (4. 8. 1994), od níž byly děti svěřeny otci do výchovy a péče, až do nabytí zletilosti obou dcer, k němuž došlo v případě dcery H. k datu X a v případě dcery B. k datu X. Z toho prostou početní úvahou plyne, že žalobce se jednoznačně dominantně pečoval sám o dceru H. cca 2 roky a 8 měsíců a o dceru B. 6 let a 8 měsíců. S těmito skutkovými okolnostmi se musí žalovaná v novém rozhodnutí zcela konkrétně vypořádat, a to i ve vztahu ke společné době péče o jmenované nezletilé. Úvaha žalované obsažená v napadeném rozhodnutí tedy nevypovídá o tom, zda zároveň taková samostatná péče žalobce ve spojení s dobami společné péče byla poskytována celkově v „největším rozsahu“ či nikoliv.
36. Specifickou otázkou je v tomto směru vyhodnocení snížení ekonomického statusu, příp. ztráta či zpomalení kariérního růstu, na něž odkazuje důvodová zpráva i citovaná prejudikatura. V zásadě lze souznít s tím, že z hlediska subjektivně teleologického výkladu právní úpravy je jejím účelem kompenzace nižších výdělků či pozastavení (znemožnění) kariérního růstu rodiče v důsledku jeho péče o dítě. Tento účel je třeba promítnout při výkladu textu citované právní úpravy, jak již zdejší soud dovodil v rozsudcích sp. zn. 34 Ad 23/2023 a sp. zn. 41 Ad 4/2024. Na druhé straně ovšem jde o výklad jdoucí velmi výrazně za text právní normy a tak je třeba s tímto argumentem nakládat. Samotné „odůvodnění“ pozměňovacího návrhu (nejde tedy o klasickou důvodovou zprávu) hovoří o tom, že jde o „oceňovací opatření“, které má potenciál zajistit další poměrně významné posílení nároků pečujících osob“. Zároveň je však prohlašován nediskriminační charakter a genderová neutralita tohoto opatření. Jak k tomu uvádí i odborná literatura, nová právní úprava zavádí zvýšení procentní výměry starobního důchodu za každé vychované dítě u osob, které o něj osobně pečovaly v největším rozsahu. Dochází tak k dodatečné finanční kompenzaci a navýšení důchodu rodičů, zejména žen, které mají v porovnání s muži prokazatelně v průměru nižší důchody. Současně jde o částečnou nápravu křivd a odstranění nerovného postavení mužů, kteří ač jako osamělí (vdovci, svobodní, rozvedení) osobně pečovali o dítě po úmrtí jeho matky, nebo jim bylo svěřeno do péče, například po rozvodu manželství, ale oproti ženám neměli a nemají nárok na snížený důchodový věk (viz Halířová, G. Zvýšení starobního důchodu za vychované dítě. In. Právo a rodina, č. 11, 2022, s. 25 a násl.). Účel interpretované právní úpravy je tedy zřejmě komplexnější a nelze ho redukovat jen na jakési – pro poživatelky starobních důchodů automaticky přiznané – kompenzování ztráty ekonomického statusu na důchodu, zatímco mužům určené jen tehdy, pokud by také v důsledku péče

o dítě ekonomicky trátili. Takový postup by se s účelem právní úpravy (*ratio legis*) zcela jistě míjel.

37. Krajský soud shrnuje, že žalovaná tedy nepochybně může přihlížet k tomu, zda vyměřovací základy (dříve hrubé výdělký) žadatele o výchovné byly v určitém období sníženy či zda utrpěl v důsledku péče o děti jinou újmu na ekonomickém statusu či kariérním vývoji, aby byl naplněn kompenzační charakter tohoto zvýšení důchodu. Měla by tak ale činit zejm. v rámci hodnocení sporných dob péče o dítě, tedy tam, kde oba rodiče pečovali paralelně a není zjevné, který z nich pečoval v „*největším rozsahu*“. V tom smyslu je teleologie právní úpravy klíčová a doplňuje pouhý jazykově-systematický výklad, který v tomto případě nedostačuje pro nalezení smyslu aplikované normy.
38. Podle přesvědčení krajského soudu by ale tento teleologický argument neměl vést apriorně k závěru, že pokud je u jednoho z rodičů splněna podmínka největší doby péče z pohledu kvantitativního i materiálního (druhý rodič o dítě převážně nepečoval), ale nedošlo u pečujícího rodiče k poklesu vyměřovacích základů, tak nelze usoudit na splnění podmínky doby péče v největším rozsahu. Takový výklad by byl dle názoru krajského soudu až příliš reduktivní ve vztahu k sémantice neurčitého pojmu „*péče v největším rozsahu*“, kterou lze charakterizovat jako určité kvantum, tedy časový interval, a to bez ohledu na kvalitu poskytované péče. Pokud by zákonodárce chtěl do zákona vepsat kogentní podmínku snížení ekonomického statusu jako *conditio sine qua non* získání nároku na výchovné, tak by to nepochybně učinil (tzv. fikce racionálního zákonodárce).
39. I v tomto ohledu je napadené rozhodnutí nepřezkoumatelné pro nedostatek důvodů, protože žalovaná nijak nerozebrala, podle jakých podkladů a ve kterých obdobích zkoumala vývoj vyměřovacích základů žalobce. Žalovaná pouze poměřila zcela obecně a vágně ekonomický status obou rodičů s konstatováním, že pokles příjmů u matky v době mateřské a rodičovské dovolené byl dán, zatímco u žalobce nikoliv. Krajský soud k tomu dodává, že „nárokové podklady“ matky dětí H. a B. H. paní L. S. nejsou ve správním spisu vůbec založeny. Z napadeného rozhodnutí nijak neplyne, s jakými konkrétními podklady žalovaná pracovala (evidenční listy obou rodičů, osobní list důchodového pojištění či jiné podklady), ale zejm. ani to, k jakým dobám péče se její zjištění ohledně vyměřovacích základů vážou, což v jiných rozhodnutích ve věcech výchovného žalovaná běžně činí. Nelze tedy přezkoumat, zda a jakým způsobem žalovaná zjišťovala vyměřovací základy matky pro porovnání výdělkového aspektu. Krajský soud zdůrazňuje, že otázku poměření doby péče *nelze* zcela nahradit ekonomickým argumentem, že stejně nedošlo u pečující osoby k poklesu příjmů či újmě na profesním růstu.
40. Krajský soud shrnuje, že z jeho pohledu napadené rozhodnutí i postup žalované ve správním řízení trpí řadou vad, které ústí ve finální nepřezkoumatelnost napadeného rozhodnutí ve smyslu § 76 odst. 1 písm. a) s.ř.s.

VI. Závěr a náhrada nákladů řízení

41. Ze všech shora uvedených důvodů krajský soud shledal žalobu jako důvodnou, a proto napadené rozhodnutí zrušil a věc vrátil žalované k dalšímu řízení, jak je uvedeno ve výroku I. tohoto rozsudku.

42. V dalším řízení bude žalovaná v plném rozsahu vázána právním názorem krajského soudu obsaženým v tomto rozsudku (§ 78 odst. 5 s.ř.s.). Žalovaná je povinna znovu a přezkoumatelně zjistit, který z rodičů dětí H. a Blanky H. pečoval o tyto děti do dosažení jejich zletilosti „v největším rozsahu“, a v tomto smyslu nově rozhodnout o nároku žalobce na výchovné k uvedeným dětem.
43. O náhradě nákladů řízení krajský soud rozhodl ve smyslu ustanovení § 60 odst. 1, 2 s.ř.s. Úspěšnému žalobci vznikly náklady zastoupení advokátem. Krajský soud přiznal žalobci náhradu účelně vynaložených nákladů na právní zastoupení v rozsahu tří doložených úkonů právní služby (příprava a převzetí zastoupení, seps žaloby a repliky). Krajský soud vycházel při stanovení částky odměny z příslušných ustanovení vyhl. č. 177/1996 Sb., advokátního tarifu, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „advokátní tarif“). Podle ustanovení § 9 odst. 2 ve spojení s § 9 odst. 4 písm. d) advokátního tarifu platí, že v řízení o žalobě v důchodové věci ve správním soudnictví je tarifní hodnotou 5000 Kč. Ve smyslu § 7 bod 3 této vyhlášky činí sazba za jeden úkon právní služby 1.000 Kč, tedy celkem 3000 Kč. Dále krajský soud zvýšil odměnu o částku náhrady hotových výdajů ve výši 900 Kč za tři úkony po 300 Kč náhrady na jeden úkon. Celkem tedy na náhradě odměny zástupce náleží částka 3900 Kč. Jelikož zástupce žalobce doložil, že je plátcem DPH, zvýšil krajský soud náhradu odměny za právní zastoupení o částku připadající na tuto daň (21 %). Celkem náleží žalobci na náhradě nákladů řízení částka 4719 Kč, kterou je žalovaná povinna uhradit žalobci za podmínek obsažených ve výroku II tohoto rozsudku.

P o u č e n í :

Proti tomuto rozsudku lze podat kasační stížnost ve lhůtě dvou týdnů ode dne jeho doručení k Nejvyššímu správnímu soudu. Kasační stížnost se podává u Nejvyššího správního soudu. V řízení o kasační stížnosti musí být stěžovatel zastoupen advokátem; to neplatí, má-li stěžovatel, jeho zaměstnanec nebo člen, který za něj jedná nebo jej zastupuje, vysokoškolské právnické vzdělání, které je podle zvláštních zákonů vyžadováno pro výkon advokacie.

V Brně dne 30. září 2024

JUDr. Lukáš Hlouch, Ph.D. v. r.
samosoudce